

Katedra filozofie a společenských věd

Posudek oponenta bakalářské práce

Autorka práce: Nikola Poláková

Název práce: Pohled společnosti na čarodějnice a čarodějnictví v průběhu věků: s důrazem na komparaci současnosti a 17. století

Obor studia: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání - Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

Autor posudku: Mgr. Jan Černý, Ph.D.

Vedoucí práce: doc. Martin Paleček, Ph.D.

1. Shrnutí a hodnocení obsahové stránky práce:

Práce popisuje historické proměny společenského vnímání čarodějnictví a magie. Snaží se obsáhnout velký časový i geografický prostor – přibližuje vnímání fenoménů spojených s čarodějnictvím a magií u starých Slovanů, v evropském středověku i novověku, různé typy současných magických praktik a s nimi spojených nauk, moderní pronásledování čarodějnic v jižní Africe, dokonce i díla krásné literatury, v nichž čarodějové a mágové figurují... je to na bakalářskou práci příliš široké pojetí tématu. Nutnou daní za tak široký záběr je povrchní přístup, velmi zběžné pojednání jednotlivých témat. Pasáže věnované současným podobám čarodějnických a magických praktik (Wicca, tarot, neošamanismus, satanismus apod.) nebo pasáže o jednotlivých dílech krásné literatury mají už zcela heslovitou, anekdotickou povahu. Lépe dopadly pasáže věnované magickým praktikám starých Slovanů, vztahu křesťanství a čarodějnictví a novověkému pronásledování čarodějnic na britských ostrovech a v českých zemích: bylo by asi lepší, kdyby se bakalářská práce soustředila jen na tyto tři problémové okruhy.

Autorka dokáže za pomoci sekundární literatury kultivovaným způsobem popsat určité historické jevy; práce ale přesto trpí určitou metodologickou nejasností – není jasně určena povaha čarodějnických a magických praktik a jejich vztah k náboženství(m). Jsou čarodějnické/magické praktiky kulturním transhistorickým jevem víceméně nezávislým na aktuálním náboženství (jak autorka naznačuje, když cituje hypotézu Pascala Boyera o magickém myšlení jako obecné tendenci kognitivního systému), nebo jsou doprovodným jevem předkřesťanských polyteistických náboženství, které se křesťanství pokusilo vymýtit nebo částečně integrovat, aby se po ústupu křesťanství jako dominantního náboženství znovu vynořily jako součást novopohanského revivalu (jak naznačují pasáže o čarodějnictví u starých Slovanů a krátká hesla o současných podobách magických praktik)? Autorka ve svém pojetí úplně odděluje čarodějnictví a magii od náboženství jako takového, tím ovšem magické praktiky dehistorizuje. Když potom reformuluje určitou tezi Dušana Třeštíka a říká, že středoevropští Slované „i přes přijetí křesťanství své spojení s magií nezapomněli. Jen se z bohů postupně stali lidé s velkou mocí a z božích zásahů zvláštní kuriozity“, není tato teze srozumitelná. Jací bohové, jaké boží zásahy? O božích jako by se autorka zavázala ve své práci mlčet.

V pasážích věnovaných novověkému pronásledování „čarodějnic“ navíc autorka, zdá se, přechází na scientistickou pozici: čarodějnictví je svázáno s „pověrou“ a osvícenské odmítnutí pověry znamená emancipaci a konec pronásledování domnělých čarodějnic. Takto scientisticky je zabarvena i závěrečná pasáž práce, v níž autorka představuje možné didaktické využití tématu čarodějnictví. Modelová vyučovací hodina má být věnována případu největšího pronásledování čarodějnic na našem území ve Velkých Losinách a její „průřezové téma“ zní: „Víra v čarodějnice, magii a ďábla a její důsledky“ – jako by celá první polovina bakalářské práce, věnovaná fenomenologii čarodějnictví a magie, byla napsána zbytečně a zůstává pouze čarodějnictví jako pověra vedoucí k tragickým koncům.

Vedle této metodologické nejasnosti je slabinou práce nezvládnuté srovnání velkého pronásledování čarodějnic na britských ostrovech a na našem území. Srovnání je stejně heslovité a povrchní jako třeba pasáže o současných podobách magických praktik a není vlastně jasné, proč v práci je.

2. Hodnocení formální stránky práce:

Práce je napsána kultivovaným jazykem s velmi malým množstvím pravopisných chyb. Po této stránce jde o práci nadprůměrnou.

3. Hodnocení práce se zdroji:

Autorka pracuje s dostatečným (na bakalářskou práci dokonce vysokým) počtem kvalitních titulů sekundární literatury české a anglofonní provenience.

4. Otázky k diskuzi při obhajobě:

- 1) Jaký je podle autorky vztah čarodějnictví/magie a náboženství? Jsou čarodějnické/magické praktiky kulturním transhistorickým jevem víceméně nezávislým na aktuálním náboženství, nebo jsou spíše doprovodným jevem polyteistických náboženství? Jak by autorka pro svou odpověď argumentovala?
- 2) Co přesně znamenají tyto dvě věty z vaší práce: „A i přes přijetí křesťanství [středoevropští Slované] své spojení s magií nezapomněli. Jen se z bohů postupně stali lidé s velkou mocí a z božích zásahů zvláštní kuriozity.“
- 3) Jak byste didakticky pojala vyučovací hodinu věnovanou fenoménu čarodějnictví tak, aby nebylo představeno jen jako pověra vedoucí k tragickým následkům?

5. Hodnocení práce známkou: C

6. Výsledné hodnocení práce:

Viz body 1,2,3.

Datum a místo

16.8.2021, Praha

Podpis autora

Jan Černý